

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

postmottak@nfd.dep.no

Høringssvar om rapport fra ekspertutvalget for klimavennlige investeringer

Forbrukerrådet viser til at Nærings- og fiskeridepartementet den 1. juli 2022 sendte den endelige rapporten fra ekspertutvalget for klimavennlige investeringer ut på høring. Ekspertutvalget tar utgangspunkt i at Norges klimamål for 2030 og 2050 skal oppfylles i samarbeid med blant annet EU, og rapporten beskriver 11 hovedanbefalinger. Departementet ber om høringsinstansenes syn på utvalgets vurderinger og tilrådninger innen den 31. oktober 2022.

Forbrukerrådet oversender med dette sitt høringssvar, som er innsendt ved bruk av departementets digitale løsning for høringsuttalelser. Forbrukerrådet viser for øvrig til vårt tidligere innspill til ekspertutvalget for klimavennlige investeringer, som ble innsendt den 21. mars i år.

Forbrukerrådets hovedpunkter kan kort oppsummeres slik:

- Skatte- og avgiftssystemet bør bidra til å vri forbruk og produksjon i en mer bærekraftig retning, og økonomiske insentiver bør premiere forbrukere og husholdninger som velger grønt og bærekraftig.
- For de aller fleste forbrukere og husholdninger er kjøp av egen bolig den aller største enkeltinvesteringen som gjøres i løpet av livet. For å fremme investeringer i klimavennlige boliger bør det derfor vurderes å etablere fordelaktige rentefradrag for boliglån som tilfredsstillere strenge klima- og miljøkrav, og det er behov for å få på plass tydelige og enhetlige kriterier for hva som skal kunne kvalifisere til betegnelsen «grønne boliglån».
- En rekke finansielle investeringer, herunder sparing i aksjefond, må merkes på en måte som tydeliggjør den klimarisikoen som investeringene er

eksponert mot. Utvikling av referanseindekser og klassifikasjonssystemer for bærekraftige investeringer, jfr. EU-kommisjonens initiativ knyttet til taksonomien, vil kunne bidra til å styrke forbruker- og investorbekyttelsen. Det er viktig at merkeordningene som innføres i EU også blir gjort gjeldende i Norge.

- Norske myndigheter må stimulere til en mer sirkulær økonomi der vi tar bedre vare på det vi allerede har fremfor å kjøpe nytt. Merverdiavgiften som i dag er lagt på reparasjoner av viktige forbrukervarer bør derfor enten reduseres kraftig eller fjernes helt. Dette vil også gjøre det mer attraktivt for gründere og etablerte virksomheter å starte opp nye reparasjonsbedrifter og annen næringsvirksomhet som vil kunne støtte opp under det grønne skiftet.

Generelle kommentarer

Forbrukerrådet mener at ekspertutvalget har levert en solid og god rapport, og kan slutte seg til mange av utvalgets anbefalinger, men det er en åpenbar svakhet ved rapporten at forbrukerperspektivet ikke er særlig fremtredende. Forbrukerrådet ønsker i dette høringssvaret å fokusere på hvordan man kan legge bedre til rette for at også norske husholdninger og forbrukere skal kunne bidra i det grønne skiftet, og presenterer noen forslag til mulige tiltak.

Det er nødvendig at Norge som samfunn gjennomfører en kraftfull omstilling, dersom vi skal nå målene i Parisavtalen om kutt i utslipp av klimagasser. Det er samtidig avgjørende for å lykkes med en slik omlegging at tiltakene som gjennomføres har bred støtte og oppslutning i befolkningen. Hvis store deler av befolkningen føler at de taper i omstillingen risikerer man unødvendig motstand og omkamper som ikke bare vil kunne forsinke nødvendige klimatiltak, men som i verste fall også vil kunne føre til at tiltakene reverseres.

Forbrukerrådet mener at avgifter bør utformes slik at det vi vil ha mindre av prises høyere, mens det vi vil ha mer av prises mindre (eller ikke i det hele tatt). Dette innebærer at adferd som skader klima og miljø må bli dyrere, men da må også adferd som er miljø- og klimavennlig premieres ved at det blir forholdsmessig billigere.

For at forbrukerne skal kunne ta mest mulig opplyste valg, er det viktig med kunnskap og informasjon. Gode merkeordninger vil kunne bidra til å bevisstgjøre forbrukerne og sette dem i stand til å foreta mer bærekraftige og grønne valg i hverdagen.

Grønne boliger

I en situasjon der vi har energikrise i Europa og stigende strømpriser her hjemme, vil målrettede tilskudd og gunstige låneordninger som bidrar til å utløse ENØK-tiltak både i eksisterende bygg og i planlagte nye bygg kunne bidra til store energibesparelser. Den mest miljøvennlige energien er tross alt den energien man slipper å produsere. Energieffektivisering i bygg bidrar ikke bare til å redusere energiforbruket og til at behovet for ny kraftproduksjon reduseres, men kan i tillegg bidra til at forurensende energikilder i andre sektorer kan erstattes av mer klimavennlige energiformer.

I 2010 påpekte Arnstadutvalget at det største potensialet for energieffektivisering i Norge finnes i den allerede eksisterende bygningsmassen. I handlingsplanen for energieffektive bygg mente Arnstadutvalget blant annet at det ville være mulig å halvere energibruken på rundt 80 TWH pr. år til drift av bygg ned til netto 40 TWH pr. år innen 2040, og at et viktig virkemiddel for å utløse dette potensialet vil være å opprette en økonomisk fordelaktig tilskuddsordning for å få gjennomført ENØK-tiltak i eksisterende bygg.

Forbrukerrådet vil særlig fremheve den betydningen statsforetaket Enova kan ha når det gjelder å bidra til å nå Norges klimaforpliktelser. Et viktig bidrag i omstillingen til et lavutslippssamfunn vil nettopp kunne være knyttet til forvaltningen av midlene fra Klima- og energifondet. Det er selvsagt viktig at økonomiske virkemidler og insentiver bidrar til å utvikle løsninger som gjør at vi settes i stand til å plukke høyhengende frukter om noen år, men det er samtidig viktig at vi også kutter utslipp i dag gjennom å plukke de lavhengende fruktene hvor teknologiske løsninger allerede eksisterer. Slike lavhengende frukter kan for eksempel være ENØK-tiltak i boligbygg. Gjennom å redusere energibehovet i norske hjem vil dermed også energikostnadene for mange norske husholdninger kunne bli redusert.

Forbrukerrådet mener det også må tilrettelegges for at entreprenører, håndverkere og forbrukere i større grad kan gjenbruke eksisterende bygningsmaterialer. Forbrukerrådet mener at sirkularitet i større grad bør med som kriterium i forbindelse med offentlige bygningsanskaffelser, noe som på sikt også vil kunne påvirke tilgangen til gjenbrukbare bygningsmaterialer også for private husholdninger.

Husholdningenes kredittopptak var i januar 2022 på over 4 000 milliarder kroner. Størsteparten av denne gjelden knytter seg til boliglånsmarkedet. Fremveksten av såkalte grønne boliglån har vært en tydelig innovasjon i

bankmarkedet de siste årene, men det er fortsatt utydelige kriterier knyttet til slike lån, som varierer til dels betydelig mellom ulike banker. Fraværet av kriterier øker risikoen for grønnvasking og står i kontrast til utviklingen som har funnet sted i obligasjonsmarkedet. Det bør derfor etableres tydelige kriterier for hva som skal kunne kvalifisere til betegnelsen «grønne boliglån». Rimelige grønne boliglån bør bare tilbys til prosjekter der energiforbruket enten reduseres betydelig i forbindelse med rehabilitering av eksisterende boligbygg eller der nye boliger som bygges oppnår en høy energiklassifisering.

Forbrukerrådet mener at det også bør vurderes å innføre skattefavourisering av grønne boliglån. Skattefavouriseringen kan bestå i å øke fradraget på gjeldsrenter for grønne boliglån, slik at fradraget blir høyere og mer økonomisk fordelaktig enn dagens eksisterende gjeldsfradrag som utgjør 22 prosent av renteutgiftene. En slik skattevridning vil kunne stimulere til mer klimavennlig boligbygging gitt at innvilgelse av grønne boliglån forutsetter strenge krav til energieffektivitet i de boligene som enten renoveres eller bygges.

Bærekraftig sparing

Norske finansforetak forvalter betydelige verdier på vegne av norske forbrukere, hvorav en betydelig andel er kapital som er avsatt til sparing til egen pensjon. Ifølge Statistisk sentralbyrå disponerer norske husholdninger om lag 256 milliarder kroner i sparemidler.

I ulike spørreundersøkelser oppgir flertallet av norske forbrukere at de ønsker at plasseringer av sparepenger i tillegg til avkastning også bør ha en etisk og bærekraftig innretning. De investeringsvalgene som gjøres i dag må gi en avkastning som bidrar til økonomisk trygghet i alderdommen, men må samtidig også bidra til at kommende generasjoner arver en klode i bedre stand enn vi selv overtok den.

Forbrukerrådet er opptatt av at forbrukerne på lik linje med annen produktinformasjon også må settes i stand til å velge bærekraftig når de kjøper ulike finansielle produkter og tjenester. Men for å kunne sette norske forbrukere i stand til å gjøre bærekraftige valg i finansmarkedene når det gjelder fonds- og spareprodukter, må det etableres tydelige merkeordninger, klassifikasjonssystemer for bærekraftig virksomhet, objektive standarder for grønne finansielle produkter og referanseindekser for bærekraftige investeringer. Dette vil kunne bidra til å forhindre grønnvasking og styrke forbruker- og investorbeskyttelsen. Det er viktig at finansielle produkter som selges som bærekraftige formidles på et sannferdig grunnlag.

EU-kommisjonens pågående arbeid med å etablere et felleseuropeisk system for klimamerking av fond (taksonomien) vil være avgjørende for å kunne kanalisere private sparemidler til grønn omstilling. Det norske finansmarkedet er godt posisjonert for å ta imot dette merkesystemet, og en rekke finansforetak i Norge har da også de siste årene økt sin satsing på bærekraftige finansielle investeringer.

Samtidig vil ikke bedre og tydeligere merkeordninger og kontinuerlig forbrukeropplysning alene være tilstrekkelig for å sikre at forbrukere faktisk velger bærekraftige sparealternativer. Forbrukerrådet mener derfor det bør vurderes å innføre skattefavisert sparing i bærekraftige fond. Det er gode erfaringer med skattefavisert sparing i Norge, for eksempel gjennom AMS-ordningen (Aksjesparing med skattefradrag), som eksisterte fra 1982 til 2000.

Mva-kutt for reparasjoner

Det er avgjørende at vi beveger oss vekk fra dagens lineære økonomi over til en mer sirkulær økonomi. I lys av de miljøutfordringene vi står overfor kan vi ikke innrette samfunnet på en slik måte at vi belønnes for å bruke og kaste, mens det skal være dyrt og vanskelig å ta vare på det vi allerede har. For å stimulere til dette bør myndighetene fjerne merverdiavgiften på bruktkjøp, på leie av ting og på reparasjoner.

Norstat gjennomførte i mai/juni 2021 en befolkningsundersøkelse for Forbrukerrådet som viste at nesten ni av ti (86 %) ønsker reduksjon eller fritak av moms på reparasjoner.¹ Pris fremstår som en åpenbar og viktig barriere for reparasjon, og dette er et signal om at norske forbrukerne ønsker å være en del av løsningen – ikke problemet.

På oppdrag fra Forbrukerrådet utredet Oslo Economics høsten 2021 effektene av momskutt for reparasjonstjenester innenfor utvalgte produktområder.² Konklusjonen er at et mva-kutt vil ha en høy effekt for hvitevarer ved at flere vil velge å reparere fremfor å kjøpe nytt dersom merverdiavgiften reduseres eller fjernes helt. Et mva-kutt vil på noe sikt også kunne ha god effekt for andre produktgrupper.

¹ <https://www.forbrukerradet.no/siste-nytt/86-onsker-billigere-reparasjoner/>

² <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2022/01/oe-rapport-2021-63-virkninger-av-a-fjerne-eller-redusere-mva-pa-reparasjon-av-forbrukervarer.pdf>

Forbrukerrådet vil derfor be regjeringen om å vurdere hensiktsmessige økonomiske virkemidler og tiltak som kan bidra til å gjøre det mer attraktivt å reparere fremfor å kjøpe nytt. Reduserte mva-satser som fremmer reparasjon vil nettopp kunne være et slikt virkemiddel.

Oslo, den 31. oktober 2022

Med vennlig hilsen
Forbrukerrådet

Gunstein Instefjord (s.)
Leder forbrukerpolitikk

Jorge B. Jensen (s.)
Fagdirektør

Bjarki Eggen (s.)
Seniorrådgiver